

Siko Mansholts — lauksaimnieks, pretošanās kustības cīnītājs un īstens eiropietis

Siko Mansholts 1908 - 1995

Siko Mansholts bija lauksaimnieks, Nīderlandes pretošanās kustības dalībnieks Otrajā pasaules karā, valsts politiķis un pirmais par lauksaimniecību atbildīgais Eiropas komisārs. S. Mansholta idejas radīja kopējās lauksaimniecības politikas pamatus Eiropas Savienībā, un tā ir viena no redzamākajām politikām kopš tās izveidošanas laika.

Pieredzējis bada šausmas Nīderlandē Otrā pasaules kara beigās, S. Mansholts bija pārliecināts, ka Eiropai pašai jāspēj sevi apgādāt un visiem jāgarantē stabils pārtikas nodrošinājums par pieejamām cenām.

Kopējās lauksaimniecības politikas vissvarīgākā sastāvdaļa S. Mansholta plānā bija ražības uzlabošana lauksaimniecībā. Šī politika ietvēra sistēmas, kurās lauksaimniekiem tika garantēta noteikta minimālā cena par viņu produktiem, stimulējot ražot vairāk produkcijas. Viņa pārliecība par Eiropas apvienošanas nepieciešamību, skaidrais nākotnes redzējums un vēlme veidot kopēju Eiropas nākotni viņam uz visu mūžu uzspieda īstena eiropieša zīmogu.

Jaunība

Siko Mansholts piedzima 1908. gada 13. septembrī sociāli aktīvā ģimenē, kurai piederēja plaukstoša saimniecība Groningenā, Nīderlandes ziemeļu provincē. Viņa tēvs bija aktīvs Nīderlandes sociālistu partijas biedrs un nozīmīgs padomdevējs partijai lauksaimniecības jautājumos. Viņa māte, tiesneša meita, bija viena no pirmajām sievietēm Nīderlandē, kas universitātē studēja politikas zinātni, un regulāri organizēja politiskas sanāksmes sievietēm.

Pabeidzis vidusskolu, S. Mansholts vēlējās kļūt par lauksaimnieku, bet, tā kā tēvs jau bija apmaksājis saimniecības nomu viņa brālim, viņš nevarēja atļauties to maksāt arī Siko. Tomēr, cerot izveidot karjeru lauksaimniecībā, viņš devās uz Nīderlandes Austrumindiju, tagad Indonēziju, un sāka strādāt tējas plantācijā. Tomēr tur viņš nevarēja pierast pie koloniālās sistēmas un 1936. gadā pārcēlās atpakaļ uz Nīderlandi. Pēc gada viņam izdevās iegūt zemes gabalu purvainā apgabalā Vīringermērā, viņš apprecējās un dzīvoja kā lauksaimnieks līdz Otrā pasaules kara sākumam.

Otrais pasaules karš

Kara laikā S. Mansholts bija aktīvs Nīderlandes pretošanās kustības dalībnieks, cīnoties pret nacistiskās Vācijas iebrucējiem. Kara sākumā viņš slēpa cilvēkus savā saimniecībā un atbalstīja izlūkošanas darbību, bet vēlāk vadīja plašu piegādes tīklu, kas nodrošināja pārtiku bēgļu gaitās esošajiem cilvēkiem valsts rietumu apgabalos. Pēc kara, pateicoties šai pieredzei, drosmībai un organizatoriskām prasmēm, viņam tika piedāvāts lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas piegādes ministra amats jaunajā valdībā. 36 gadu vecumā viņš kļuva par līdz tam laikam jaunāko ministru Nīderlandē.

Lauksaimniecības atjaunošana

S. Mansholta amatam bija milzīga nozīme, jo uzreiz pēc kara iestājās milzīgs pārtikas trūkums un krīze vērsās plašumā. Viņš veica vairākus pasākumus, kuri bija paredzēti, lai ātri atjaunotu pārtikas piegādi, bet tajā pašā laikā viņš saprata, ka

lauksaimniecība pamatīgi jāmodernizē, lai izvairītos no trūkuma nākotnē un nodrošinātu efektivitāti. Viņš noteica minimālās cenas vissvarīgākajām lauksaimniecības precēm, papildus ieviešot importa nodevas un eksporta atbalstu. Lai paaugstinātu ražību, viņš veicināja investīciju piesaisti zinātnei, izglītību un saimniecību apvienošanu lielākos un efektīvākos uzņēmumos.

Kopējā lauksaimniecības politika Eiropā

Būdams pārliecināts Eiropas federācijas idejas atbalstītājs, S. Mansholts sapņoja par kopēju lauksaimniecības politiku Eiropā. 1950. gadā viņš izstrādāja kopēja lauksaimnieciskās ražošanas tirgus plānu Eiropā, paredzot pārvalstisku pārvaldības struktūru. Tomēr šāds plāns tolaik bija pārāk ambiciozs, un to neizdevās īstenot. Tomēr vēlāk tas atdzima, dodot iedvesmu Eiropas Ekonomikas kopienas lauksaimniecības politikai.

Pēc divpadsmitarpus gadu pieredzes darba ministra amatā S. Mansholtam bija iespēja īstenot savus plānus par kopējo politiku, kad viņš 1958. gadā kļuva par lauksaimniecības komisāru pašā pirmajā Eiropas Komisijā. Pieņemot Romas līgumu 1957. gadā, tika nodibināta Eiropas Ekonomikas kopiena, paredzot Eiropas kopējā tirgus izveidi trijos četrus gadus posmos. Daudzi uzskatīja, ka šis divpadsmit gadu plāns ir ļoti ambiciozs un to neizdosies īstenot, jo īpaši tos pasākumus, kas saistīti ar lauksaimniecības nozari, tāpēc bija vērojami asi iebildumi. Tomēr S. Mansholts saglabāja optimismu un ķērās pie darba. Viņa plānos ietilpa vienoties par tiešajām subsīdijām gan par lauksaimniecības kultūrām, gan par kultivējamo zemi, papildinot šīs subsīdijas ar cenu atbalsta mehānismu, kurā būtu ietvertas garantētās minimālās cenas, kā arī muitas tarifi un kvotas noteiktu preču importam no trešām valstīm. Tas veicinātu augstāku lauksaimniecisko ražību, un patērētāji varētu rēķināties ar pārtikas preču stabilu piegādi, kas Eiropas Savienībā nodrošinātu dzīvotspēju lauksaimniecības nozarei.

Mansholta plāns

Sākotnēji viņa plāni sastapās ar plašiem lauksaimnieku un viņu politisko pārstāvju iebildumiem, jo viņi bija pilnīgi pārliecināti,

ka šāda kopēja pieeja apdraudēs viņu iztiku un ka tikai lielas saimniecības varēs izdzīvot. Lai vienotos par kopēju Eiropas lauksaimniecības politiku, bija jāpārvar daudzi šķēršļi, bet S. Mansholts nezaudēja sparus, un 1968. gadā Komisija publicēja "Memorandu par kopējās lauksaimniecības politikas reformu", kuru dēvē arī par "Mansholta plānu". Būtībā plānā tiek deklarēts, ka lauksaimniekiem jāveic modernizācija, lai lauksaimniecība uzplauktu. Tas nodrošinātu ražību un dotu Eiropas lauksaimniekiem iespēju pilnībā sevi apgādāt.

Šī lauksaimniecības politika bija ļoti veiksmīga un sasniedza savu sākotnējo mērķi: Eiropa labāk spēja sevi apgādāt ar pārtikas produktiem. Tomēr 50 pastāvēšanas gadu laikā tā ir piedzīvojusi lielas izmaiņas, lai pielāgotos jaunajiem laikiem. Līdz septiņdesmitajiem gadiem politika bija tik veiksmīga, ka bieži vien radās lauksaimniecības preču pārprodukcija. Septiņdesmito gadu laikā S. Mansholts kļuva par nelokāmu vides aizsardzības pasākumu aizstāvi, atvēlējams tiem svarīgu vietu lauksaimniecības politikā. Viņš bija Komisijas priekšsēdētāja vietnieks 1958.–1972. gadā un tās ceturtais priekšsēdētājs 1972.–1973. gadā.

S. Mansholta mērķis bija aizsargāt Eiropas ļaudis no Otrā pasaules kara pēdējās ziemas briesmīgā bada atkārtošanās. S. Mansholta plāns nodrošināja Eiropas pārtikas apgādes atjaunošanu un Eiropas lauksaimniecības uzplaukumu nepieredzēti īsā laikā.

Lauksaimniecības komisārs un entuziastiskais lauksaimnieks S. Mansholts brūģēja kopējās lauksaimniecības politikas ceļu.